

تحمیدیّه و نعت - ستایش خدا - نعت پیامبر

مشاوره درسی

راهنمای آموزشی

تعریف: «تحمیدیّه»، «نعت» و «براعت استهلال» را به خاطر بسیاری آثار خواجوی کرمانی را به خاطر بسیاری.

• معانی واژه‌های مهم این درس:

(تعریض: به کنایه سخن گفتن)، (نقش‌بند: نگارگر، صورت‌گر)، (صیت: آوازه، شهرت)، (افواه: دهان‌ها، جمع فوه) (تبجیل: بزرگ دانستن، بزرگ شمردن) (تیه: بیابان بی آب و علف) (برآهخت: بیرون کشید) (مهبط: جای فرود آمدن)

واژه‌های مهم املائی

مهبط جبرئیل، براعت استهلال، سدره: صیتش، تیه قربت

• به مفهوم جمله‌های زیر دقت کنید:

۱- در ذاتش علل نیست: ضعف و بیماری به وجود او راه نمی‌یابد.

۲- کتب‌خانه‌ی چند ملت بشست: آثار همه‌ی ادیان را منسوخ کرد.

۳- تزلزل در ایوان کسرا فتاد: اشاره به تولد پیامبر و شکاف برداشتن ایوان کسرا

۴- به معجز میان قمر زد دو نیم: اشاره به شق‌القمر

آرایه‌های ادبی

• به آرایه‌های به کاررفته در ابیات زیر دقت کنید:

شیبی برنشست از فلک برگذشت / به تمکین و جاه از ملک برگذشت (تلمیح و جناس)

قمر را روشنایی نامه داده / عطارد را دوات و خامه داده (مراعات‌نظیر و جناس)

سوال‌های سرانگیزی

آرایه‌های ادبی

(سراسری سالانه - ۸۰)

۱. کدام آرایه از بیت «چو صیتش در افواه دنیا فتاد / تزلزل در ایوان کسرا فتاد» دریافت نمی‌شود؟

۴) تلمیح

۳) تشبیه

۲) تشخیص

۱) استعاره

(سراسری سالانه - ۸۸)

۲. در کدام بیت، هر دو آرایه‌ی جناس و تضاد وجود ندارد؟

۲) قمری باغ او منم تا بشناسیم ببین / داغ جفا به سینهام طوق وفا به گردنم

۱) نهد در نار، نور و مهره در مار / دهد از نیش نوش و خیری از خار

۴) خداوندی که در ذاتش علل نیست / جهان‌داری که در ملکش خلل نیست

۳) کسی با او نه و او با همه کس / نماند هیچ کس او ماند و بس

معنی و مفهوم

(سراسری سالانه - ۸۰)

۳. در همه‌ی ابیات زیر، به‌جز بیت ...، به معراج رسول اکرم (ص) اشاره شده است.

۲) شیبی برنشست از فلک برگذشت / به تمکین و جاه از ملک برگذشت

۱) چنان گرم در تیه قربت براند / که در سدره جبرئیل از او بازماند

۴) یتیمی را حبیب خویش خوانده / ز آدنایش به «آو ادنی» رسانده

۳) نه در ایوان قُربش وهم را بار / نه با چون و چرایش عقل را کار

(سراسری سالانه - ۸۳ و ۸۲)

۴. مفهوم: «لا یدرکهُ بعد الهمم و لا یناله غوص الفطن» در کدام بیت آمده است؟

۲) نه در ایوان قُربش وهم را بار / نه با چون و چرایش عقل را کار

۱) کسی با او نه و او با همه کس / نماند هیچ کس، او ماند و بس

۴) دور شو از راهزنان حواس / راه تو دل داند، دل را شناس

۳) خداوندی که در ذاتش علل نیست / جهان‌داری که در ملکش خلل نیست

(سراسری سالانه - ۹۲)

۵. مفهوم بیت: «بس نکته‌ی غیر حسن نباید که تا کسی / مقبول طبع مردم صاحب نظر شود» با کدام بیت تناسب دارد؟

۱) لطیفه‌ای است نهانی که عشق ازو خیزد / که نام آن نه لب لعل و خط زنگاری است

۲) لعلت از طبع سخن‌گوی ازل بینی است نغز / کان به دیوان خط سبز تو تضمین کرده‌اند

۳) چگونه دعوی عشقت کنم به یکتایی / که بار عشق تو پشت فلک دوتا بکند

۴) سرزلفش چرا در بر نگیرد روی ماهش را / مگر ابر سیه، خورشید را در بر نمی‌گیرد

سوال‌های تکمیلی

لغت

۶. «وری» یعنی:
 ۱) مردم
 ۲) پشت
 ۳) روبه‌رو
 ۴) دور
 (آزاد - ۸۰)
۷. معنای کدام واژه غلط است؟
 ۱) عنا: رنج
 ۲) صیت: حمله و شدت
 ۳) حلیم: بردبار
 ۴) طوع: میل و اراده
 (آزاد - ۸۱)
۸. امروزه فارسی‌زبانان به جای «تبیجیل» از چه واژه‌ای استفاده می‌کنند؟
 ۱) تعجیل
 ۲) ترجیل
 ۳) تجلیل
 ۴) جلیل
 (آزاد - ۸۱)
۹. کدام لغت از لحاظ معنی متضاد کلمه‌ی «تعریض» است؟
 ۱) تکمیل
 ۲) تصریح
 ۳) تعویض
 ۴) تضریب
 (آزاد - ۸۷)
۱۰. معنای واژه‌ی «تبیجیل» در مصراع «خدایت ثنا گفت و تبیجیل کرد» کدام است؟
 ۱) تجلی
 ۲) احترام
 ۳) تعریف
 ۴) اهتمام
 (آزمایشی سنجش - ۸۵)

املا

۱۱. در همه‌ی مصراع‌ها غلط‌های املائی وجود دارد مگر گزینه‌ی ...
 ۱) «از او دور شد دانش و فرجی»
 ۲) «هم‌چو عرق بر عذار شاهد قضبان»
 ۳) «بیت نقضی به خاطر م قدسی»
 ۴) «چنان گرم در تیه قربت براند»
 (آزاد - ۸۷)
۱۲. در متن زیر، چند غلط‌های املائی وجود دارد؟
 «در همه‌ی تحمیدیه‌های زبان فارسی نوعی برائت استهلال دیده می‌شود؛ بدین معنا که نویسنده یا سراینده، در آغاز خطبه‌ی کتاب، ضمن ستایش خدا و پیامبر (ص)، به ذکر الفاظی می‌پردازد که با محتوا و مضمون کتاب پیوند دارد و به موضوعی که در آن باب سخن خواهد گفت، به تعریض اشاره می‌کند.»
 ۱) یک
 ۲) دو
 ۳) سه
 ۴) چهار
 (کانون فرهنگی آموزش - ۹۳)

آرایه‌های ادبی

۱۳. صنعت ادبی «تلمیح» را در کدام گزینه می‌یابید؟
 ۱) مگوی آنچه هرگز نگفته است کس
 ۲) شبی برنشست از فلک برگذشت
 ۳) یار ناپایدار دوست مدار
 ۴) بترس از جهان‌دار یزدان پاک
 (آزاد - ۸۰)
۱۴. واژه‌های قافیه در کدام بیت، دارای آرایه‌ی جناس تام است؟
 ۱) خدایت ثنا گفت و تبیجیل کرد / زمین‌بوس قدر تو جبریل کرد
 ۲) بگفتا فراتر مجالم نماند / بماندم که نیروی بالم نماند
 ۳) اگر یک سر مو فراتر برم / فروغ تجلی بسوزد برم
 ۴) چو عزمش برآخت شمشیر بیم / به معجز میان قمر زد دو نیم
 (آزمایشی سنجش - ۸۰)

تاریخ ادبیات

۱۵. «گل و نوروز» سروده‌ی کیست و در چه قالبی سروده شده است؟
 ۱) خواجه‌ی کرمانی، مثنوی
 ۲) نظامی گنجوی، مثنوی
 ۳) ناصرخسرو قبادیانی، قصیده
 ۴) صائب تبریزی، قصیده
 (آزمایشی سنجش - ۷۹)

معنی و مفهوم

۱۶. بیت «کسی با او نه و او با همه کس / نماند هیچ کس او ماند و بس» با کدام بیت قرابت معنایی بیش‌تری دارد؟
 ۱) اگر چند مانی بیاید شدن / پس آن شدن نیست باز آمدن
 ۲) ما همه فانی و بقا بس تو راست / ملک تعالی و تقدس تو راست
 ۳) تو ای خفته از خواب بیدار گرد / که شد پاک عمرت به خواب و به خور
 ۴) کسی را که آید زما نش به سر / ز مردی به گفتار جوید هنر
 (آزاد - ۸۱)
۱۷. مفهوم نزدیک‌تر مصراع اول بیت زیر در کدام گزینه آمده است؟
 «نه در ایوان قریبش وهم را بار / نه با چون و چرایش عقل را کار»
 ۱) هرگز اهل خرد و عقل، خود را توانمند شناخت او نمی‌دانند.
 ۲) هرگز اهتمام و هوشیاری انسان‌ها به سر منزل مقصود نمی‌رسد.
 ۳) هرگز اهتمام و هوشیاری انسان‌ها به سر منزل مقصود نمی‌رسد.
 ۴) هرگز اهتمام و هوشیاری انسان‌ها به سر منزل مقصود نمی‌رسد.
 (آزاد - ۸۴)
۱۸. بیت «نگار من که به مکتب نرفت و خط نوشت / به غمزه، مسئله‌آموز صد مدرس شد» با کدام بیت قرابت مفهومی دارد؟
 ۱) شبی برنشست از فلک برگذشت / به تمکین و جاه از ملک برگذشت
 ۲) یتیمی که ناکرده قرآن درست / کتب‌خانه‌ی چند ملت بشست
 ۳) خدایت ثنا گفت و تبیجیل کرد / زمین‌بوس قدر تو جبریل کرد
 ۴) تو اصل وجود آمدی از نخست / دگر هر چه موجود شد فرع توست
 (آزاد - ۸۷)
۱۹. مفهوم مصراع دوم در کدام گزینه دقیق بیان شده است؟
 «یتیمی که ناکرده قرآن درست / کتب‌خانه‌ی چند ملت بشست» پیامبر (ص) با رسالت خود؛
 ۱) صدای قرآن را به همگان ابلاغ کرد.
 ۲) اهل کتاب و دانش را هدایت فرمود
 ۳) آثار همه‌ی ادیان را منسوخ کرد.
 ۴) فرمان شکستن بت‌ها را صادر کرد
 (آزاد السالی - ۸۸)

- ۲۰. بیت «نگار من که به مکتب نرفت و خط نوشت / به غمزه مسئله آموز صد مدرس شد» با کدام بیت قرابت مفهومی دارد؟**
 ۱) امام رسل، پیشوای سبیل / امین خدا، مهبط جبرئیل
 ۲) شمی برنستت از فلک برگذشت / به تمکین و جاه از ملک برگذشت
 ۳) یتیمی که ناکرده قرآن درست / کتب‌خانه‌ی چند ملت پشت
 ۴) بدو گفت سالار بیت‌الحرام / که ای حامل وحی برتر خرام
- ۲۱. معنی و مفهوم این مصراع «نه در ایوان قریش وهم را بار» در کدام گزینه دقیق‌تر بیان شده است؟ هرگز ...**
 ۱) زیرکی و هوشیاری مردم به بارگاهش دست نمی‌یابد.
 ۲) انسان‌ها با تلاش، توانایی رسیدن به بارگاهش را ندارند.
 ۳) اهتمام و هوشمندی انسان‌ها را در نخواهد یافت.
 ۴) کوشش بی‌نهایت انسان‌ها نمی‌تواند دیدارش را میسر سازد.
- ۲۲. بیت کدام گزینه مفهومی مشابه بیت «امام رسل، پیشوای سبیل / امین خدا، مهبط جبرئیل» دارد؟**
 ۱) از مه او مه شکافت، دیدن او برتافت / ماه چنان بخت یافت او که کمینه گداست
 ۲) نام احمد نام جمله انبیاست / چون که صد آمد، نود هم پیش ماست
 ۳) بار یابی به محفلی کان جا / جبرئیل امین ندارد بار
 ۴) از راه‌روان سفر عشق در این دشت / گل‌گونه سرشکی است اگر راه‌نوردی است
- ۲۳. بیت کدام گزینه به آیه‌ی شریفه‌ی «تُعَزُّ مِنْ تَشَاءٍ وَ تُذَلِّ مِنْ تَشَاءٍ» اشاره ندارد؟**
 ۱) یتیمی را حبیب خویش خوانده / ز ادنایش به «آو آذنی» رسانده
 ۲) کسی را که خواهد برآورد بلند / یکی را کند سوگوار و نژد
 ۳) توانایی او راست، ما بنده‌ایم / همه راستی‌هاش گوینده‌ایم
 ۴) یکی را دهد تاج و تخت بلند / یکی را کند بنده و مستمند
- ۲۴. مفهوم بیت «قدیمی کاوش را ابتدا نیست / کریمی کاخرش را انتها نیست» با کدام گزینه، متناسب است؟**
 ۱) ای برآرنده‌ی سپهر بلند / انجم‌افروز و انجمن پیوند
 ۲) ای جهان‌دیده بود خویش از تو / هیچ بودی نبوده پیش از تو
 ۳) در بدایت، بدایت همه چیز / درنهایت، نهایت همه چیز
 ۴) هستی و نیست مثل و مانندت / عاقلان جز چنین ندانندت
- ۲۵. کدام گزینه، با دیگر گزینه‌ها ارتباط معنایی ندارد؟**
 ۱) نه در ایوان قریش وهم را بار / نه با چون و چرایش عقل را کار
 ۲) تا به جایی رسی که می‌ترسد / پای اوهام و پایه‌ی افکار
 ۳) ای برتر از خیال و قیاس و گمان و وهم / وز هر چه گفته‌اند و شنیدیم و خوانده‌ایم
 ۴) نتوان وصف تو گفتن که تو در فهم نگنجی / نتوان شبه تو گفتن که تو در وهم نیایی
- ۲۶. مفهوم بیت «بدو گفت سالار بیت‌الحرام / که ای حامل وحی، برتر خرام» به کدام حادثه اشاره دارد؟**
 ۱) خطاب پیامبر (ص) به جبرئیل که بر او پیشی نجوید.
 ۲) ناتوانی جبرئیل از همراهی پیامبر (ص) بعد از سدره المنتهی در شب معراج
 ۳) دعوت پیامبر (ص) از جبرئیل که در معراج شتاب کند.
 ۴) خطاب جبرئیل به پیامبر (ص) برای بالارفتن در شب معراج

رستم و اسفندیار (۱)

مشاوره‌درسی

راهنمای آموزشی

- تعریف انواع حماسه (طبیعی و مصنوع) را یاد بگیرد.
- به نظر شما اسفندیار از دیدگاه حماسی با کدام پهلوان اروپایی قابل مقایسه است؟
- معانی واژه‌های مهم این درس؛ (ایدر: این‌جا)، (پالیز: بوستان، کشتزار)، (تک: تاخت و تاز)، (کوپال: گرز آهنی)، (فتراک: ترک‌بند)، (دژم: خشمگین)

واژه‌های مهم املائی

- مهلکه، دهشتناک، مصایب سهمگین، سنان، برخاست
- «هوش» در مصراع «ورا هوش در زاولستان بود» به معنای «مرگ» آمده است.
- به مفهوم جمله‌های زیر دقت کنید:
- ۱- جهان پیش چشمش چو یک بیسه شد: دنیا پیش چشمش تاریک شد.
- ۲- تنت بر تک رخس مهمان کنم: پیکرت را مهمان سم رخس می‌کنم (با رخس بر جنازه‌ات می‌تامم).
- ۳- هماوردت آمد برآرای کار: هم‌رزم تو آمد؛ برای جنگ آماده باش.
- ۴- نگهبان تن کرد بر گبر، ببر: علاوه بر زره، زره‌ی مخصوص را نیز پوشید.
- ۵- گذشت از لب رود و بالا گرفت: از کنار رود عبور کرد و به سمت بالا رفت.
- ۶- منظور از «شیر پرخاش جوی کهن»، رستم است.

آرابه‌های ادبی

- در بیت «چو نزدیک گشتند پیر و جوان / دو شیر سرافراز و دو پهلوان» استعاره کدام است؟
- «عنان گرد کردن» کنایه از «آماده شدن برای حمله و حرکت»
- «باد در قفس کردن» کنایه از «کار بیپوده کردن»

سوال‌های سراسری

لغت

۲۷. معنی واژه‌ی «هوش» در مصراع «ورا هوش در زاولستان بود» چیست؟
 ۱ عاشق ۲ مرگ ۳ معشوق ۴ زندگی
۲۸. معنی واژه‌ی «ترکش» در بیت «بفرمود تا جوشن و خود او / همان ترکش و نیزه‌ی جنگ‌جوی» چیست؟
 ۱ کمربند ۲ شمشیر ۳ کمان ۴ تیردان

آرایه‌های ادبی

۲۹. در همه‌ی گزینه‌ها به‌جز گزینه‌ی ... آرایه‌ی جناس هست.
 ۱ بر این گونه رفتند هر دو به رزم / تو گفتی که اندر جهان نیست بزم
 ۲ چه شو شد روز رستم بیوشید گبر / نگهبان تن کرد بر گبر ببر
۳۰. در بیت «به سان پلنگی که بر پشت گور / نشیند برانگیزد از گور شور» کدام یک از ارکان تشبیه حذف شده است؟
 ۱ مشبه ۲ مشبه‌به ۳ وجه‌شبهه ۴ ادات تشبیه

سوال‌های تکمیلی

لغت

۳۱. حرف «گر» در بیت زیر به کدام معنی به کار رفته است؟
 «چه باید مرا جنگ زابلستان؟ / و گر جنگ ایران و کابلستان»
 ۱ برای ۲ زیرا ۳ یا ۴ گاه

آرایه‌های ادبی

۳۲. در بیت «و گر کشته آید به دشت نبرد / شود نزد شاهان مرا روی، زرد» چه صنعت ادبی دیده می‌شود؟
 ۱ مجاز ۲ ایهام ۳ حس آمیزی ۴ کنایه
۳۳. در بیت زیر، کدام آرایه مناسب به کار رفته است؟
 «ببینی تو فردا سنان مرا / همان گرد کرده عنان مرا»
 ۱ استعاره ۲ کنایه ۳ تشبیه ۴ تلمیح
۳۴. «عنان گرد کردن» در بیت «ببینی تو فردا سنان مرا / همان گرد کرده عنان مرا» کنایه از چیست؟
 ۱ آمادگی برای حمله و حرکت ۲ آسودگی و استراحت بعد از جنگ ۳ تندی و تیزی در هدایت لشکر ۴ مهارت در به‌کارگیری ابزار نبرد
۳۵. در کدام بیت، آرایه‌ی «حس آمیزی» وجود دارد؟
 ۱ چنین پاسخ آوردش اسفندیار ۲ چنین گفت رستم به آواز سخت ۳ غمی‌گشته اسپان و مردان تباه ۴ خروش آمد از باره‌ی هر دو مرد

تاریخ ادبیات

۳۶. از دیدگاه حماسی «اسفندیار» را می‌توان با کدام قهرمان مقایسه کرد؟
 ۱ رستم ۲ افراسیاب ۳ ارجاسب ۴ آشیل

معنی و مفهوم

۳۷. معنی «بالا گرفت» در مصراع «گذشت از لب رود و بالا گرفت» چیست؟
 ۱ دست بالا برد. ۲ به بلندی برآمد. ۳ از بلندی گذشت. ۴ به بالا نگرست.
۳۸. «به مردی مکن باد را در قفس»، «باد در قفس کردن» معادل است با ضرب‌المثل:
 ۱ آب در هاون ساییدن ۲ گره از کار گشودن ۳ آب از سر گذشتن ۴ نان در تنور گرم بستن
۳۹. منظور از کلمه‌ی «ببر» در مصراع دوم بیت مقابل چیست؟ «چو شد روز، رستم بیوشید گبر / نگهبان تن کرد بر گبر ببر»
 ۱ پوست ببر ۲ زره مخصوص ۳ ترگ ۴ برگستوان
۴۰. کدام برداشت از مصراع «به مردی مکن باد را در قفس» درست است؟
 ۱ کار بیهوده کردن ۲ دست به کار امکان‌ناپذیر زدن ۳ سهل‌انگاری کردن ۴ سخت‌کوشی کردن
۴۱. پیام دو بیت زیر که از زبان اسفندیار بیان شده است، چیست؟
 مبادا چنین هرگز آیین من / سزا نیست این کار در دین من
 که ایرانیان را به کشتن دهم / خود اندر جهان، تاج بر سر نهم
 ۱ بقای حکومت، مهم‌تر از جان مردم است. ۲ حفظ جان مردم، مهم‌تر از حکومت است.
 ۳ نگهبانی از سلطنت، وظیفه‌ی مردم است. ۴ اساس سلطنت بر پایه‌ی از جان‌گذشتگی مردم، استوار است.

(آزمایشی سنجش - ۸۳)

- ۲) تنت بر تک رخسار مهمان کنم / به گرز و به کوبال درمان کنم
 ۴) دل رستم از غم پراندیشه شد / جهان پیش چشمش چو یک بیشه شد

(آزمایشی سنجش - ۸۷)

- ۲) رستم - اسفندیار
 ۴) خداوند - اسفندیار

۴۲. رستم در کدام بیت با لحنی طنزآمیز، اسفندیار را تهدید می‌کند؟

- ۱) سخن‌های ناخوش ز من دور دار / ز بدها دل دیو رنجور دار
 ۲) مگوی آن هر گز نکته است کس / به مردی مکن باد را در قفس

دستور زبان

۴۳. مرجع هر یک از ضمائر «او» و «تو»، به ترتیب، در بیت زیر چیست؟

- «چو او تخت ایران به گشتاسب داد / نیامد تو را هیچ از آن تخت یاد»
 ۱) زرتشت - رستم
 ۲) لهراسب - رستم

رستم و اسفندیار (۲)

مشاوره درسی

راهنمای آموزشی

- معانی واژه‌های مهم این درس: (آزنگ: چین و شکنی که به سبب خشم، بیماری یا پیری بر چهره و ابرو و پیشانی می‌افتد.) (لابه: التماس، تضرع) (بادافره: مجازات، مکافات) (مجمر: آتش‌دان، منقل) (سگزی: اهل سیستان، سیستانی) (پرخاش‌خر: جنگ‌جو، شجاع)
- مفاهیم ابیات مهم زیر را به خاطر بسپارید:
  - ۱- به بادافره این گناه مگیر: به کیفر این گناه مرا مجازات نکن «مگیر: مجازات نکن (در این‌جا)»
  - ۲- زمانه برد راست آن را به چشم / بدان گه که باشد دلت پر زخمش: آن گاه که با دلی خشمگین به این کار می‌پردازی، اجل و تقدیر تیر تو را راست به چشم اسفندیار می‌برد.
  - ۳- پی پوزش و نام و ننگ آدم: برای عذرخواهی و حفظ آبرو آمده‌ام.
  - ۴- خرد را مکن با دل اندر مفاک: برخلاف عقل و احساس خود عمل مکن.
- معانی کلماتی را که زیر آن‌ها خط کشیده شده است پیدا کنید.

الف) چو او از کمان تیر بگشاد شست (ب) که چندین بیچم که اسفندیار / مگر سر بیچاند از کارزار (ج) ز نیرنگ زالی بدین‌سان دُرُست منظور از «خداوند» در مصراع «چنین با خداوند بیگانه شد» چیست؟
- نام پسر رستم در جنگ رستم و اسفندیار چه بود؟
- در بیت «فراموش کردی تو سگزی مگر / کمان و بر مرد پرخاش‌خر» منظور از «سگزی و پرخاش‌خر» چیست؟

آرایه‌های ادبی

در بیت «به بالا ز رستم همی رفت خون / بشد سست و لرزان گه بیستون» چه آرایه‌ای به‌کار رفته است؟

سوال‌های سراسری

آرایه‌های ادبی

(سراسری هنر - ۸۰)

۴۴. کدام واژه در ابیات زیر، متناسب با آرایه «مجاز» به‌کار رفته است؟

- «فراموش کردی تو سگزی مگر / کمان و بر مرد پرخاش‌خر
 بکوبمت زین گونه امروز یال / کزین پس نبیند تو را زنده زال»
 ۱) پرخاش‌خر
 ۲) زال
 ۳) سگزی
 ۴) یال

(سراسری ریاضی - ۸۰)

۴۵. در کدام گزینه، «کنایه» به‌کار رفته است؟

- ۱) بزد تیر بر چشم اسفندیار / سیه شد جهان پیش آن نامدار
 ۲) تهمتن گز اندر کمان راند زود / بر آن سان که سیمرخ فرموده بود
 ۳) تو را گر همی یار باید بیار / مرا یار هرگز نباید به کار
 ۴) بفرمود تا زین بر اسب سیاه / نهادند و بردند نزدیک شاه

معنی و مفهوم

(سراسری ریاضی - ۷۹)

۴۶. غرض و مفهوم بیت «فراموش کردی تو سگزی مگر / کمان و بر مرد پرخاش‌خر» در کدام بیت آمده است؟

- ۱) بکوبمت زین گونه امروز یال / کزین پس نبیند تو را زنده زال
 ۲) من امروز نز بهر جنگ آدمم / پی پوزش و نام و ننگ آدمم
 ۳) تو با من به بیداد کوشی همی / دو چشم خرد را بیوشی همی
 ۴) همان دسته بشکست گرز گران / فروماند از کار دست سران

(سراسری تجربی - ۸۰)

۴۷. از بیت زیر که رستم در مناجات پیش از تیراندازی به سوی اسفندیار گفته است، کدام گزینه دریافت می‌شود؟

- «به بادافره این گناه مگیر / تویی آفریننده‌ی ماه و تیر»
 ۱) زدن تیر به چشم اسفندیار، گناهی است که از رستم پهلوان انتظار نمی‌رود.
 ۲) به خاطر گناهی که اسفندیار مرتکب شده است، عمل رستم مستوجب کیفر نیست.
 ۳) آفریدگار جهان از رفتار ناجوانمردانه‌ی رستم، اصلاً خشمگین نیست.
 ۴) رستم با طیب خاطر و بدون عذاب وجدان، بدین عمل اقدام نموده است.

۴۸. در همه‌ی ابیات به‌جز بیت ... اسفندیار به گونه‌ای رستم را تحقیر و تمسخر می‌کند.
- ۱) ندراری ز من شرم وز کردگار / نترسی که پرسند روز شمار
 ۲) فراموش کردی تو سگری مگر / کمان و بر مرد پرخاشخ
 ۳) چرا بیل جنگی چو روباه گشت؟ / ز رزمت چنین دست کوتاه گشت
 ۴) تو آئی که دیو از تو گریان شدی؟ / دد از تفّ تیغ تو بریان شدی؟

دستور زبان

۴۹. در کدام گزینه، ضمیر متصل «ت» در جایگاه اصلی خود به کار رفته است؟
- ۱) بکوبمت زین گونه امروز یال / کزین پس نبیند تو را زنده زال
 ۲) تا چشم بشر نبیندت روی / بنهفته به ابر چهر دل‌بند
 ۳) خروشید کای فرخ اسفندیار / هماوردت آمد بر آرای کار
 ۴) گفت: آگه نیستی کز سر در افتادت کلاه / گفت: در سر عقل باید، بی کلاهی عار نیست

سوال‌های تکمیلی

لغت

۵۰. معنای واژگان «سهی، طرایف، عتیق و نشاف» به‌ترتیب در کدام گزینه آمده است؟
- ۱) راست، کمیاب، نادر و اندیشمندی
 ۲) ایستاده، نوادر، دیرینه و دیوانگی
 ۳) کشیده، غراب، فرسوده‌ها و جنون دماغی
 ۴) بلندی، زیبایی‌ها، قرن‌ها و ساده‌زیستی
۵۱. در کدام گزینه معنای درست واژگان «ستوه، بادافره» به‌ترتیب آمده است؟
- ۱) درمانده، کیفر
 ۲) نگران، شادکامی
 ۳) بازمانده، پاداش درست
 ۴) ملول، ناسازگاری
۵۲. معانی درست واژه‌های «دادار، هور، فر، مفاک، بادافره» به ترتیب، در کدام گزینه آمده است؟
- ۱) آفریدگار، خورشید، شکوه، گودال، کیفر
 ۲) آفریدگار، زیبا، شکوه، قبر، توفان
 ۳) عادل، خورشید، جلیل، شکوه، کیفر
 ۴) عادل، زیبا، جلیل، جلوه‌گری، توفان

آرایه‌های ادبی

۵۳. در کدام گزینه، آرایه‌ی «جناس» دیده می‌شود؟
- ۱) من امروز نر بهر جنگ آمدم / پی پوزش و نام و ننگ آمدم
 ۲) بترس از جهان‌دار یزدان پاک / خرد را مکن با دل اندر مفاک
 ۳) تو دانی که بیداد کوشد همی / همی جنگ و مردی فروشد همی
 ۴) خم آورد بالای سرو سهی / از او دور شد دانش و فرهی
۵۴. در بیت زیر، واژه‌ی «جهان» با چه آرایه‌ای به‌کار رفته است؟ «بزد تیر بر چشم اسفندیار / سیه شد جهان پیش آن نامدار»
- ۱) مجاز
 ۲) ایهام
 ۳) تشبیه
 ۴) کنایه
۵۵. ترتیب ابیات زیر به لحاظ داشتن آرایه‌های «مجاز - کنایه - جناس تام - ایهام» در کدام گزینه صحیح است؟
- الف) به پالیز بلبل بنالد همی / گل از ناله‌ی او ببالد همی
 ب) چو آن‌جا رسی دست رستم ببند / بیارش به بازو فکنده کمند
 ج) ببینی تو فردا سنان مرا / همان گرد کرده عنان مرا
 د) بیامد چنان تا لب هیرمند / همه دل پر از باد و لب پر ز بند
- ۱) ب - ج - الف - د
 ۲) ج - الف - د - ب
 ۳) ب - ج - د - الف
 ۴) د - ج - ب - الف
۵۶. «گه بیستون» در بیت «به بالا ز رستم همی رفت خون / بشد سست و لرزان، گه بیستون» دارای کدام آرایه است؟
- ۱) تناسب
 ۲) تضاد
 ۳) تشبیه
 ۴) استعاره

معنی و مفهوم

۵۷. بیت «من امروز نر بهر جنگ آمدم / پی پوزش و نام و ننگ آمدم» یعنی ...
- ۱) من برای جنگ کردن آمده‌ام نه برای عذرخواهی.
 ۲) من برای جنگ کردن نیامده‌ام، بلکه برای حفظ آبرو و عذرخواهی آمده‌ام.
 ۳) من نه برای جنگ کردن و نه برای عذرخواهی آمده‌ام بلکه آبروریزی کنم.
 ۴) من فقط به قصد آبروریزی آمدم و قصد عذرخواهی و جنگ ندارم.
۵۸. مفاهیم «آمادگی جسمانی - نبرد تن به تن - صدای شیهه‌ی اسبان - بی‌اعتنایی» به ترتیب از ابیات کدام گزینه استنباط می‌شود؟
- الف) خروش آمد از باره‌ی هر دو مرد / تو گفتی بدرید دشت نبرد
 ب) نهادند پیمان دو جنگی که کس / نباشد بر آن جنگ، فریادرس
 ج) نهاد آن بن نیزه را بر زمین / ز خاک سیاه اندر آمد به زین
 د) چو او شهر ایران به گشتاسب داد / نیامد تو را هیچ از آن تخت یاد
- ۱) ج - ب - الف - د
 ۲) الف - د - ب - ج
 ۳) الف - ب - ج - د
 ۴) ج - ب - د - الف
۵۹. اسفندیار در بیت «ز تیرنگ زالی بدین سان درست / و گر نه که پایت همی گور جُست» خطاب به رستم، می‌گوید که .....
- ۱) اگر گرفتار حیل‌های زال نمی‌گشتی، چنین به افلاس کشیده نمی‌شدی.
 ۲) تو از مکر و حیل‌های زال، بهبود یافتی و الا داشتی می‌مُردی.
 ۳) چنانچه فریب آن پیر زال را می‌خوردی، اکنون جان باخته بودی.
 ۴) همانا که تو فریفته‌ی زال گشته‌ای و این‌گونه با جان خود بازی می‌کنی.
۶۰. اسفندیار در بیت زیر، به کدام موضوع توصیه و دعوت نشده است؟
- «بترس از جهان‌دار یزدان پاک / خرد را مکن با دل اندر مفاک»
- ۱) خوف از خالق
 ۲) تعقل و تأمل
 ۳) توجه به عواطف و احساسات انسانی
 ۴) بی‌اعتنایی به مرگ به هنگام جنگ

(آزمایشی سنجش - ۸۵)

۶۱. اعتقاد به تقدیر و سرنوشت از کدام بیت، دریافت می‌شود؟
- ۱- چو او از کمان تیر بگشاد شست / تن رستم و رخس جنگی بخت
۲- همی رخس رخشان، سوی خانه شد / چنین با خداوند، بیگانه شد
۳- زمانه برد راست آن را به چشم / بدان گه که باشد دلت پر ز خشم
۴- بترس از جهان‌دار یزدان پاک / خرد را مکن با دل اندر مغاک

دستور زبان

(آزاد - ۸۰)

۶۲. در مصراع «بکوبمت زین گونه امروز یال»، «ت» چه نقشی دارد؟
- ۱- مفعول
۲- مضاف‌الیه
۳- متمم
۴- مسندالیه

بازرگان و طرار

مشاوره درسی

راهنمای آموزشی

- آن‌چه که باید درباره‌ی کتاب عربی «الفرج بعد الشدة» بدانید:
  - این کتاب اثر کیست؟ چند جلد است؟
  - چه کسی و در چه قرنی آن را به فارسی ترجمه کرده است؟
- معانی واژه‌های مهم این درس:
  - طرار: دزد، (رزمه: بقیچه)، (مشرع: جای نوشیدن آب)، (ملاقی صحرا: روبه‌روی صحرا)
- واژه‌های املائی
  - طرار، رزمه، امارات، اضطراب، حل، تائی، فراست، ملاقی، تفحص، ملاحی
  - به مفهوم جمله‌های زیر دقت کنید:
    - بحث احوال طراران کردی: دزدان را می‌جست.
    - مرا در دکان مهمی هست: برایم کار مهمی پیش آمده است.
    - فرا پیش نهادن: در مقابل خود قرار دادن.
    - قراضه‌ای بدو داد: پولی اندک به او داد.
    - شمعی خرد با مفاتیح که برای گشادن در دکان معد بود: شمعی کوچک با کلیدهایی که برای بازکردن در دکان آماده کرده بود.
    - پاسبان را گمان چنان افتاد که محاسبه‌ای می‌کند: پاسبان تصور کرد که مشغول حساب و کتاب است.
    - به فراست صادق دانست که حال چیست: با هوشیاری فهمید که چه اتفاقی افتاده است.

آرایه‌های ادبی

- «پی بیرون بردن» کنایه از «کشف و شناسایی کردن» است.

سوال‌های سراسری

(سراسری انسانی - ۷۷)

۶۳. روز اوّل هر ماه قمری را چه می‌گویند؟
- ۱- سلخ
۲- طلّیعه
۳- غرّه
۴- لمحّه

معنی و مفهوم

(سراسری انسانی - ۸۱)

۶۴. «حمل رزمه‌ی آقمشه را، قراضه‌ای بدو داد تا در اخراجات خود صرف کند». یعنی: . . . .
- ۱- اندکی از پارچه‌های مانده و کهنه را به او بخشید تا به نفع خود، بفروشد.
۲- به‌خاطر بردن بقیچه‌ی پارچه‌ها، سگه‌ی ناچیزی به او داد تا خرج زندگی خود کند.
۳- مقداری از لباس‌های فرسوده را به او هدیه کرد تا اهل خانواده‌اش بپوشند.
۴- یک بار پارچه‌ی مندرس به جای سگه‌ی طلا به او داد تا از آن استفاده کند.

سوال‌های تکمیلی

لغت

(آزاد - ۸۰ و ۸۱)

۶۵. در عبارت «بحث احوال طراران کردی» کلمه‌ی «بحث» به کدام معنی آمده است؟
- ۱- مجادله
۲- جست‌وجو
۳- یادداشت کردن
۴- گفت‌وگو

(آزاد - ۸۱)

۶۶. معنای کدام لغت درست است؟
- ۱- فراست: زیرکی
۲- مکاوحت: ازدواج کردن
۳- مَعْنَى: بی‌نیاز
۴- اذلال: گمراه کردن

۶۷. «پی بیرون بردن» در عبارت «هر کجا سرفه‌ای کردندی، پای در میان نهادی و پی بیرون بردی» به کدام معنی است؟
 ۱) کناره‌گیری ۲) جست‌وجو و کاوش ۳) کشف و شناسایی ۴) سخت‌گیری
۶۸. معنی درست واژه‌های «رزمه، قراضه، اخراجات، مَلَاقی» در کدام گزینه آمده است؟
 ۱) پارچه - مبلغ اندک - درآمدهای زندگی - روبه‌رو ۲) بقچه - خرده سگه‌ی نقره - درآمدهای زندگی - دیدارکننده
 ۳) بقچه - مبلغ اندک - مخارج زندگی - روبه‌رو ۴) پارچه - خرده سگه‌ی طلا - مخارج زندگی - دیدارکننده
- تاریخ ادبیات**
۶۹. چه کسانی حوادث داستان را پدید می‌آورند؟
 ۱) راویان داستان ۲) شخصیت‌های داستان ۳) خوانندگان داستان ۴) منتقدان داستان
۷۰. «در روایت سوم شخص، نویسنده بیرون از داستان قرار دارد و اعمال شخصیت‌ها و قهرمانان را گزارش می‌دهد به این شیوه‌ی روایت ..... هم می‌گویند.»
 ۱) روایت‌گر اصلی ۲) شخصیت‌آفرین ۳) ناظر کل ۴) دانای کل
۷۱. .... ایجاد فضا در کلام است و ..... فکر اصلی و مسلط بر همه‌ی اثر است.
 ۱) هسته - طرح داستان ۲) راوی - هسته ۳) لحن - درون‌مایه ۴) درون‌مایه - لحن
۷۲. مترجم کتاب «الفرج بعد الشدة» از عربی به فارسی کیست؟
 ۱) خواجوی کرمانی ۲) شاهرخ مسکوب ۳) حسین‌بن‌اسعد دهستانی ۴) قاضی محسن تنوخی
۷۳. زاویه‌ی دید داستان‌های «کباب غاز» و «هدیه‌ی سال نو» به ترتیب، در کدام گزینه، درست است؟
 ۱) سوم شخص - دانای کل ۲) دانای کل - اول شخص ۳) اول شخص - دانای کل ۴) دانای کل - سوم شخص
۷۴. «الفرج بعد الشدة» را چه کسی به فارسی ترجمه کرده است و موضوع و محتوای آن چیست؟
 ۱) هندوشاه نجوانی - تاریخ خلفا ۲) کمال‌الدین عبدالرزاق - آیین دوستی
 ۳) قاضی محسن تنوخی - عشق، امید و ابتلای پیامبران ۴) حسین‌بن‌اسعد دهستانی - عشق، امید، ترس از خدا و ابتلای پیامبران
- معنی و مفهوم**
۷۵. در «بازرگان و طرار» آمده است که «بای در میان نهادی و پی بیرون بردی.» جمله‌ی دوم یعنی: ...
 ۱) به بیرون از معرکه نگاه می‌کردی. ۲) عالم وجود را خوب دریافتی ۳) دنیا را پر معنا دیدی ۴) کشف و شناسایی کردی.

دیوار

مشاوره درسی

راهِبردهای آموزشی

- کتاب‌های «جمال میرصادقی» را به خاطر بسپارید.
- «جمال میرصادقی» در زمینه‌ی نقد داستان چه آثاری بر جای گذاشته است؟
- معانی واژه‌های مهم این درس:

(بر و بر؛ خیره) (طره؛ موی جلوی پیشانی) (عارض؛ چهره) (خپله؛ چاق) (ملول؛ غمگین)

واژه‌های مهم املائی

- به املائی کلمه‌های «حیاط» و «حیات» که هم‌آوا هستند، دقت کنید.
- در داستان «دیوار»، «دیوار» نماد چیست؟

آرایه‌های ادبی

- «برده دریدن» کنایه از چیست؟
- در بیت «خوش چمنی است عارضت خاصه که در بهار حسن / حافظ خوش کلام شد، مرغ سخن‌سرای تو» چه آرایه‌های ادبی می‌یابید؟

سوال‌های سراسری

معنی و مفهوم

۷۶. مصراع معروف «در دل دوست به هر حيله رهي بايد کرد ....» با کدام گزینه تناسب معنایی دارد؟
 ۱) شاه نشین چشم من تکیه‌گه خیال توست / جای دعاست شاه من بی‌تو میاد جای تو
 ۲) شور شراب عشق تو آن نفسم رود ز سر / کاین سر پر هوس شود خاک در سرای تو
 ۳) خرقة‌ی زهد و جام می‌گر چه نه درخور هم‌اند / این همه نقش می‌زنم از جهت رضای تو
 ۴) خوش چمنی است عارضت خاصه که در بهار حسن / حافظ خوش کلام شد، مرغ سخن‌سرای تو

(سراسری سالانه - ۸۶)

۷۷. بیت «خرقه‌ی زهد و جام می‌گر چه نه درخور هم‌اند / این همه نقش می‌زنم از جهت رضای تو» با کدام بیت ارتباط معنایی دارد؟ (سراسری سال - ۸۳)
- ۱ طاعت از دست نیاید گنهی باید کرد / در دل دوست به هر حيله رهي باید کرد
- ۲ کوتاه نظر غافل از آن سرو بلند است / کاین جامه به اندازه‌ی هر کس نبريدند
- ۳ گرچه مورم ولی آن حوصله با خود دارم / که بیخشم بود ار ملک سلیمان از من
- ۴ نه همین می‌رمد آن نوگل خندان از من / می‌کشد خار در این بادیه دامان از من

سوال‌های تکمیلی

آرایه‌های ادبی

۷۸. در کدام گزینه آرایه «متناقض‌نما» مشاهده می‌شود؟ (آزمایشی سطح - ۸۴)
- ۱ دولت عشق بین که چون از سر فقر و افتخار / گوشه‌ی تاج سلطنت می‌شکند گدای تو
- ۲ شاه‌نشین چشم من، تکیه‌گه خیال توست / جای دعاست شاه من، بی تو مباد جای تو
- ۳ شور شراب عشق تو، آن نفسم رود ز سر / کاین سر پر هوس شود، خاک در سرای تو
- ۴ ای گل خوش نسیم من، بلبل خویش را مسوز / کز سر صدق می‌کند، شب همه شب دعای تو

معنی و مفهوم

۷۹. مفهوم مخالف عبارت «حیاها سر به هم آورده و خانه‌هایشان یکی شده بود» به جای دیوار، تلی از آجرهای شکسته و پاره‌های خشت و خرده‌های گچ، روی هم ریخته بود. در کدام بیت دیده می‌شود؟ (کانون فرهنگی آموزش - ۹۶)

- ۱ اندک اندک می‌کشد دیوارها / روزگاران در میان یارها
- ۲ بر لب جو بود دیواری بلند / بر سر دیوار تشنه‌ی دردمند
- ۳ از دل دیوار دیو آید برون / دیو را چون پروری در اندرون؟
- ۴ بر کنی گر پایه‌های این حصار / می‌رسانی دست یاری را به یار
۸۰. مفهوم بیت: «شور شراب عشق تو، آن نفسم رود ز سر / کاین سر پر هوس شود، خاک در سرای تو» کدام است؟ (آزمایشی سطح - ۸۱)
- ۱ تا وقتی که زنده‌ام از تو جور و جفا می‌بینم.
- ۲ تا پای جان به تو وفا دارم.
- ۳ باده‌ی محبت تو، محبوب را بی‌اختیار می‌کند.
- ۴ از عطر خاک آستان تو سرمستم.

۸۱. «دولت عشق بین که چون از سر فقر و افتخار / گوشه‌ی تاج سلطنت می‌شکند گدای تو» یعنی: (آزمایشی سطح - ۸۳)
- ۱ قدرت تو، به شکستن سلاطین، مفتخر است.
- ۲ توانایی عشق تو، با قدرت شاهان برابر است.
- ۳ عاشق تو، سربلندتر و بی‌نیاز از پادشاهان است.
- ۴ سرافرازی عاشق، به خاطر نیازمندی وی متزلزل است.

داستان در آتش افکندن ابراهیم (ع)

مشاوره‌درسی

راهنمای آموزشی

- یادگیری موارد زیر در مورد نثر فارسی ضروری است.
- ۱- انواع نثر فارسی بر پایه‌ی شیوه‌ی نگارش و براساس دوره‌های زمانی
- ۲- تعریف نثر مرسل، نثر بینابین، نثر فنی، نثر مسجع و نثر مصنوع
- ۳- آثار ادبی مربوط به هر یک از سبک‌های فوق
- به سؤالات زیر در مورد قصص‌الانبیا پاسخ دهید.
- ۱- این کتاب اثر کیست؟
- ۲- نثر این کتاب، چه نوع نثری است؟
- واژه‌هایی که در درس معنی نشده‌اند:
- (حله: جامه‌ی نو) (منادی فرمود: اعلام کرد، فرمان داد) (نفت درزدند: نفت بر روی آن ریختند) (بدان بود که: به آن سبب بود که ...)

واژه‌های املائی

- حوض، ریاحین، حله، رسته
- به مفهوم جمله‌های زیر دقت کنید:
- ۱- او خدایان شما را پاره کرده است: او خدایان شما را شکسته است.
- ۲- ابراهیم را بازداشتند بودند: ابراهیم را زندانی کرده بودند.
- ۳- با خدای وی بسازم: با خدای او سازگاری کنم.
- منظور از «ایشان» در عبارت «کار و بار و حشمت ایشان برود» چیست؟ (خودآزمایی ۳)

آرایه‌های ادبی

- آرایه‌ی بارز بیت «یا رب این آتش که بر جان من است / سرد کن زآن سان که کردی بر خلیل» چیست؟ (خودآزمایی ۶)

سوال‌های سراسری

تاریخ ادبیات

(سراسری سال - ۱۷۸)

۸۲. کدام گزینه به دوره‌ی اول نثر فارسی (نثر ساده یا مرسل) متعلق است؟
- ۱) خدای تعالی در ظاهر، کعبه بنا کرده که او از سنگ و گل است و در باطن، کعبه‌ای ساخته که از جان و دل است.
  - ۲) دُشخوار آمد بر وی خواندن این کتاب و عبارت کردن آن به تازی.
  - ۳) سنگ سراج‌هی دل به الماس آب دیده می‌سفتم و این بیت‌ها مناسب حال خود می‌گفتم.
  - ۴) هر حلال را حسابی و هر حرامی را غذایی است و هر یک را مرجعی و مآیی.

سوال‌های تکمیلی

تاریخ ادبیات

(آزاد - ۸۲)

۸۳. عبارت «نثری است ساده و روشن با جملات کوتاه که از لغات مهجور عربی خالی است.» ویژگی چه نوع نثری است؟
- ۱) فنی
  - ۲) مرسل
  - ۳) متکلف
  - ۴) مسجع

(کانون فرهنگی آموزش - ۹۲)

۸۴. در میان عبارات زیر، چند مورد نادرست وجود دارد؟
- الف) در داستان «هدیه‌ی سال نو»، نویسنده بیرون از داستان قرار دارد و اعمال شخصیت‌ها و قهرمانان را گزارش می‌دهد.
- ب) درون‌مایه‌ی داستان «سووشون» ظلم‌ستیزی است که از زاویه‌ی دید داستان دریافت می‌شود.
- ج) نوع نثر کتاب «سیاست‌نامه» نثر منشیان و دبیران عهد غزنوی است که در پایان دوره‌ی نثر مرسل و آغاز نثر فنی به فاصله‌ی نیم قرن ظاهر می‌شود.
- د) نوع نثر کتاب «کلیله و دمنه» به گونه‌ای است که در آن، معنا تحت تأثیر لفظ قرار می‌گیرد.
- و) «حسین‌بن اسعد دهستانی» کتاب «الفرج بعد الشدة» را در قرن ششم به فارسی ترجمه کرده است.
- ه) کتاب «قصص الانبیا» با نثری ساده و روان نگارش یافته و دارای توصیفات کلی و کوتاه است.

- ۱) یک
- ۲) دو
- ۳) سه
- ۴) چهار

(آزمایشی سنجش - ۸۴)

۸۵. همه‌ی آثار زیر، غیر از ... دارای نثر بینابین است.

- ۱) تاریخ بیهقی
- ۲) قابوس‌نامه‌ی عنصرالمعالی
- ۳) کلیله و دمنه‌ی نصرالله منشی
- ۴) سیاست‌نامه‌ی نظام‌الملک

(آزمایشی سنجش - ۸۴)

۸۶. «نثری شعروار که دارای زبان تصویری و سرشار از آرایه‌های ادبی است و توصیف بر خیر، برتری دارد.» از ویژگی‌های سبکی کدام اثر است؟
- ۱) قصص الانبیا
  - ۲) کلیله و دمنه
  - ۳) تاریخ بیهقی
  - ۴) سیاست‌نامه

معنی و مفهوم

(کانون فرهنگی آموزش - ۹۳)

۸۷. کدام‌یک از گزینه‌های زیر به آیه‌ی شریفه‌ی «فَلَمَّا يَا نَارِ كُونِي بَرْدًا و سَلَامًا عَلٰى اِبْرَاهِيْمَ» تلمیح دارد؟

- ۱) پس در میان آتش تختی پیدا آمد تا ابراهیم بر آن‌جا نشست و حله‌ی بهشت بیادوردند تا بپوشید.
- ۲) ابراهیم بیرون آمد از میان آتش به سلامت و آن تخت و حوض آب ناپدید شد.
- ۳) ابلیس بیامد به دشمنی آدم و منجنیق ساختند و ابراهیم را در آن منجنیق نهادند و بینداختند.
- ۴) ابراهیم چون به میان آتش بیارامید، خداوند تعالی آتش را بر وی سرد گردانید و اگر چنان نگفتی ابراهیم از سردی طاقت نداشتی.

(آزمایشی سنجش - ۸۷)

۸۸. عبارت «توانستند نزدیک آتش شدن از تیش» یعنی .....
- ۱) از شدت ترس نتوانستند نزدیک آتش شوند.
  - ۲) از شدت گرما نتوانستند به آتش نزدیک شوند.
  - ۳) توانایی و قدرت نزدیکی به آتش را نداشتند.
  - ۴) اضطراب و نگرانی، مانع نزدیکی آن‌ها به آتش شده بود.

بر دار کردن حسنگ

مشاوره درسی

راهنمای آموزشی

- با مطالعه‌ی ویژگی‌های تاریخ بیهقی به سؤالات زیر پاسخ دهید.
- ۱- تاریخ بیهقی در چه قرنی و توسط چه کسی نوشته شده است؟
- ۲- موضوع اصلی کتاب تاریخ بیهقی چیست؟
- ۳- نام دیگر کتاب تاریخ بیهقی چیست؟
- اشاره به برخی واژه‌های درس (معنی واژه‌ها را کامل کنید).
- (تضرب: سخن‌چینی)، (خلعت:)، (دُرّاعه:)، (منازعت:)، (مکاوحت:)، (جزع:)، (چشم نهادن: مراقب بودن)

واژه‌های مهم املائی

- تزیّدی، محتشم، زعارتی، مؤکّد، تضرب، تهوّر، مُحابا، قرمطی، ضُجرت، طرایف، طارم، مزگیان، حبری، موزه‌ی مکائیلی، حَرَس، صفرا، قبالة، ضیاع، طوع، رغبت، رُقعتی، ازار، منازعت، مکاوحت، جزع
- به مفاهیم جمله‌هایی که در آخر درس آورده شده است دقت کنید.
- مفاهیم جمله‌های زیر را هم به خاطر بسپارید:
  - ۱- آواز دادند که سنگ دهید: فریاد زدند که سنگ زنید.
  - ۲- از جای شدن: ناراحت و خشمگین شدن
  - ۳- فرمان یافتن: مردن
  - ۴- خلیفه را چندگونه صورت کردند: چندگونه گزارش به خلیفه دادند.
  - ۵- بر مرکب چوبین نشست: کنایه از به دار آویخته شد.
  - ۶- اکفا آن را احتمال نکنند: هم‌طرازان آن را تحمل نکنند.

آرایه‌های ادبی

- «لت زدن» کنایه از چیست؟

سوال‌های سراسری

لغت

۸۹. «زعارت»، یعنی: ...
 ۱) برتری ۲) بدخویی ۳) بی‌وفایی ۴) رهبری (سراسری تجربی - ۷۰)
۹۰. معنی کدام کلمه از کلمات دیگر دور است؟
 ۱) ازار ۲) جَبّه ۳) دراعه ۴) سَقَط (سراسری تجربی - ۷۰)
۹۱. «تضرب»، یعنی: ...
 ۱) افزودن ۲) زد و خورد ۳) سخن‌چینی ۴) سگّه‌زدن (سراسری انسانی - ۷۱)
۹۲. همه‌ی کلمات به‌جز کلمه‌ی ... به معنی «اکفا» است.
 ۱) اعوان ۲) اقران ۳) همانان ۴) همانندان (سراسری انسانی - ۷۲)
۹۳. معنی کدام کلمه «سخن‌چینی» است؟
 ۱) تحریض ۲) تحریف ۳) تعریض ۴) تضرب (سراسری ریاضی - ۷۴)
۹۴. «بر خویشتن می‌ژکید»، یعنی: ...
 ۱) آهسته از روی خشم سخن می‌گفت. ۲) بیهوده بر خود می‌بالید. ۳) به ملامت و نرّمی حرف می‌زد. ۴) زیر لب، پوزش می‌طلبید. (سراسری تجربی - ۷۵)
۹۵. معنی کدام واژه نادرست است؟
 ۱) موافقت: همراهی کردن ۲) مکاوحت: فریب دادن ۳) مکابدت: رنج‌کشیدن ۴) ممارست: تمرین کردن (سراسری تجربی - ۷۵)
۹۶. به جای کلمه‌ی «راست» در عبارت «دو مرد پیک، راست کردند با جامه‌ی پیکان که از بغداد آمده‌اند.» کدام کلمه را می‌توان قرار داد که همان معنی را بدهد؟
 ۱) آماده ۲) گواه ۳) همراه ۴) وادار (سراسری انسانی - ۷۷)

املا

۹۷. با توجه به معنی، املائی کدام کلمه صحیح است؟
 ۱) ازار: شلوار ۲) عاذار: از ماه‌های رومی ۳) عذار: پوزش ۴) عزار: رخسار (سراسری انسانی - ۷۵)

۹۸. املای کدام کلمه با توجه به معنی مقابل آن، غلط است؟
 ۱ طارم: تالار ۲ طوع: میل ۳ مکاوخت: دشمنی ۴ مکرّمَت: جوان‌مردی
 (سراسری انسانی - ۷۶)
۹۹. کدام گزینه را می‌توان به ترتیب، به‌جای نقطه‌چین‌ها قرار داد تا معنی عبارت درست باشد؟
 «بوسهل از کرانه بجستی و فرصتی بجستی و ..... کردی و ..... بزرگ به این چاکر رسانیدی»
 ۱ المی - تضرب ۲ تضرب - المی ۳ تضرب - علمی ۴ علمی - تضرب
 (سراسری انسانی - ۷۷)
۱۰۰. در عبارت «مردی امام‌زاده و محتشم و فاضل و ادیب بود اما شرارت و ذعارتی در تبع وی مؤکّد شده بودی و فرصتی جستی و تضرب کردی و المی بزرگ بدین چاکر رسانیدی» چند غلط املایی است؟
 ۱ چهار ۲ سه ۳ دو ۴ یک
 (سراسری انسانی - ۷۰)
۱۰۱. در کدام گزینه، غلط املایی هست؟
 ۱ این همه اسباب منازعت و مکاوخت به یک سو نهادند.
 ۲ تا بر جایم، به تملّق و زرق، مشغول نشوم.
 ۳ هر که به تأدیب دنیا راه صواب نگیرد به تعذیب عقبی، گرفتار آید.
 ۴ وی اقرار کرد به فروختن آن به طوع و رقبت.
 (سراسری انسانی - ۷۵)
۱۰۲. در عبارت «دو قباله، نشسته بودند یک یک ضیاء بر وی خواندند و وی اقرار کرد به فروختن آن به طوع و رغبت و چون فارغ شدند حسنگ را گفتند باز باید گشت.» املای کدام کلمه غلط است؟
 ۱ رغبت ۲ ضیاء ۳ طوع ۴ فارغ
 (سراسری انسانی - ۷۷)
۱۰۳. در عبارت «شرارت و ذعارتی در طبع وی، مؤکّد شده بود و همیشه تضرب کردی و المی بزرگ بدین چاکر رسانیدی.» چند غلط املایی هست؟ (سراسری انسانی - ۷۶)
 ۱ یک ۲ دو ۳ سه ۴ چهار
۱۰۴. در عبارت «بیهقی در عین حال که بوسهل را محتشم و فاضل می‌شناسد، شرارت و زعارت را در طبع وی مؤکّد می‌داند و معتقد است که چه بسیار راه سعایت و تضرب را پیموده است و او را مهور اراده‌ی پادشاهی خودکامه می‌داند و بازستدن مال‌های صلتی و عطاها را از درباریان، نتیجه‌ی توصیه و اقوای وی می‌داند.» املای کدام کلمه، نادرست است؟ (سراسری انسانی - ۸۷)
 ۱ تضرب ۲ صلتی ۳ مؤکّد ۴ اقوا
- آرایه‌های ادبی**
۱۰۵. مفهوم جمله‌ی دوم در عبارت «لاجرم چون سلطان، پادشاه شد، این مرد، بر مرکب چوبین نشست.» دارای کدام صنعت است؟ (سراسری انسانی - ۷۳)
 ۱ ترصیع ۲ تضاد ۳ تضمین ۴ کنایه
- تاریخ ادبیات**
۱۰۶. تاریخ «مسعودی» اثر کیست؟ (سراسری انسانی - ۷۵)
 ۱ ابوالفضل بیهقی ۲ احمد بهمنیار ۳ سعدالدین وراوینی ۴ محمد عوفی
۱۰۷. عنوان دیگر «تاریخ مسعودی» کدام است؟ (سراسری انسانی - ۷۴)
 ۱ تاریخ بلعمی ۲ تاریخ بیهقی ۳ تاریخ سیستان ۴ تاریخ وصّاف
- معنی و مفهوم**
۱۰۸. معنی عبارت «او را صفرا بجنیبد و بانگ برداشت و فرا دشنام خواست شد.» چیست؟ (سراسری انسانی - ۷۵)
 ۱ از بس داد زده بود، عصبانی شد و خواست ناسزا بگوید.
 ۲ بیمار شد و با عصبانیت فریاد می‌زد و می‌خواست ناسزا بگوید.
 ۳ خشمگین شد و از فریاد دیگران، نزدیک بود ناسزا بگوید.
 ۴ خشمگین شد و فریاد زد و خواست به ناسزاگویی بپردازد.
۱۰۹. معنی عبارت «پادشاهی چون محمود، این جهان بدو داد و پادشاهی چون مسعود، آن جهان» چیست؟ (سراسری انسانی - ۷۵)
 ۱ پادشاهی چون محمود، این جهان و آن جهان را به مسعود داد.
 ۲ پادشاهی مثل محمود به او حکومت دنیا داد و مسعود او را کشت و بردار زد.
 ۳ جهان، ملک و پادشاهی را به محمود داد و آخرت را به مسعود.
 ۴ محمود، باعث آبادی دنیای وی و مسعود، باعث رستگاری آخرتش شد.
۱۱۰. جمله‌ی «بر صفرای خویش برنیامدم» یعنی:
 ۱ تحتلّ خشم را دشوار دیدم.
 ۲ خون مقابل چشمم را فراگرفت.
 ۳ رنگم زرد شد و نفسم بند آمد.
 ۴ نتوانستم بر خشم خود چیره شوم.
 (سراسری انسانی - ۷۸)
۱۱۱. معنی کدام گزینه، نادرست است؟ (سراسری انسانی - ۷۳)
 ۱ بر مرکب چوبین نشستن: مردن
 ۲ زازخایدن: سخن بیهوده گفتن
 ۳ صفرا بجنیبدن: ترسیدن
 ۴ سنگ در دندان آمدن: رنج و تشویش یافتن
۱۱۲. با توجه به مفهوم، در عبارت «حسنگ گفت: سگ ندانم که بوده است، این خواجه که مرا این می‌گوید، مرا شعر گفته‌است و بر در سرای من ایستاده است.» چه نوع شعری مورد نظر است؟ (سراسری انسانی - ۷۷)
 ۱ هجو ۲ مدح ۳ طنز ۴ رثا
۱۱۳. با توجه به عبارت «خواجه احمد، روی به حسنگ کرد و گفت: خواجه چون می‌باشد و روزگار چگونه می‌گذارد؟ گفت جای شکر است. خواجه گفت: دل، شکسته نباید داشت. بوسهل را طاقت برسید، گفت: خداوند را کرا کند که با چنین سگ قرمطی که بر دار خواهند کرد، چنین گفتن؟ حسنگ گفت: سگ ندانم که بوده است، این خواجه که مرا این می‌گوید، مرا شعر گفته است و بر در سرای من ایستاده است.» منظور از خداوند کیست؟ (سراسری انسانی - ۷۷)
 ۱ آفریدگار ۲ خواجه احمد ۳ امیرمسعود ۴ حسنگ

۱۱۴. «خواجه، دیری اندیشید، پس مرا گفت: بوسهل زوزنی را با حسنگ چه افتاده است که چنین مبالغت‌ها در خون او گرفته است؟» یعنی، خواجه مدّتی به فکر فرو رفت، سپس به من گفت.....

- ۱) بوسهل زوزنی، چه کاری با وی کرده است که این گونه خون حسنگ را به جوش آورده است؟
- ۲) بوسهل زوزنی، چه خدمتی به حسنگ کرده است که حالا به کشتن حسنگ، چنین پافشاری می‌کند؟
- ۳) چه اتفاقی میان بوسهل زوزنی و حسنگ افتاده که این گونه در کشتن او اصرار و زیاده‌روی می‌کند؟
- ۴) حسنگ، چه کاری با من کرده است که بوسهل زوزنی، اصرار به ریختن خون او دارد؟

با توجه به عبارت: «... از نصر خلف پرسیدم که چه رفت؟ گفت که چون حسنگ بیامد، ... همه بر پای خاستند. بوسهل زوزنی بر خشم خود طاقت نداشت. برخاست نه تمام و برخویشتن می‌ژکید. خواجه احمد او را گفت: در همه‌ی کارها ناتمامی، وی نیک از جای بشد و خواجه، امیر حسنگ را هر چند خواست که پیش وی نشیند، نگذاشت و بر دست راست من نشست و دست راست، بونصر مشکان را بنشانند و بوسهل بر دست چپ خواجه، از این نیز سخت‌تر بتابید.» به سؤال زیر پاسخ دهید.

(سراسری انسانی - ۷۷)

۱۱۵. کدام گزینه با مفهوم جمله‌ی «برخویشتن می‌ژکید» نامتناسب است؟

- ۱) نیک از جای بشد.
- ۲) از این، سخت‌تر بتابید.
- ۳) بر خشم خود، طاقت نداشت.
- ۴) خواست که پیش وی نشیند، نگذاشت.

۱۱۶. کدام گزینه از مفهوم عبارت «پس حسنگ برخاست و خواجه (احمد) و قوم برخاستند و چون همه بازگشتند و برفتند، خواجه، بوسهل را بسیار ملامت کرد و وی خواجه را بسیار عذر خواست و گفت بر صفرای خویش برنیامدم.» برنی‌آید؟

(سراسری انسانی - ۷۸)

- ۱) بوسهل، اظهار می‌کرد که در برابر خشم خود ناتوان بوده است.
- ۲) بوسهل، پیش از همه، مجلس را با ناراحتی ترک کرد.
- ۳) حسنگ، پیش از خواجه احمد و بوسهل، جلسه را ترک کرد.
- ۴) خواجه احمد، بوسهل را پس از رفتن دیگران سرزنش کرد.

۱۱۷. کدام گزینه، از مفهوم عبارت «بوسهل، با جاه و نعمت و مردمش در جنب امیر حسنگ، یک قطره آب بود از رودی - فضل جای دیگر نشیند.» دریافت می‌شود؟

(سراسری انسانی - ۷۸)

- ۱) حسنگ از حیث دانش، از بوسهل فراتر بود و از حیث حشمت، فروتر بود.
- ۲) حسنگ از حیث حشمت و دانش، از بوسهل فراتر بود.
- ۳) بوسهل از حیث حشمت، کمتر از حسنگ بود و از حیث علم و دانش، برتر بود.
- ۴) بوسهل از حیث حشمت، کمتر از حسنگ بود و از حیث دانش، نیز فروتر بود.

۱۱۸. مفهوم «ستم» با توجه به عبارت «به ستم وزارت مرا دادند و نه جای من بود» چیست؟

(سراسری انسانی - ۷۹)

- ۱) دشمنی و عناد
- ۲) رنگ و ریا
- ۳) زور و فشار
- ۴) تهوّر و گستاخی

۱۱۹. مفهوم عبارت «او رفت و این قوم که این مکر ساخته بودند نیز برفتند و این همه اسباب منازعت و مکاحجت از بهر حطام دنیا به یک سوی نهادند.» چیست؟ (سراسری انسانی - ۷۹)

- ۱) با مرگشان، توطئه‌ها و مخاصمه‌هایی را که به خاطر مال دنیا بود، ترک گفتند.
- ۲) به خاطر ثروت دنیا پیوسته با یکدیگر به خصومت و نزاع خواهند پرداخت.
- ۳) چنان به دشمنی و جنگ دامن زده بودند که بعد از مرگشان نیز کینه‌توزی‌ها خاتمه نیافت.
- ۴) حتی مرگ نیز دنیادوستی و انگیزه‌های دشمنی و ستیزه‌جویی آن‌ها را پایان نبخشد.

۱۲۰. مفهوم عبارت زیر با کدام بیت متناسب نیست؟

«جهان خوردم و کارها راندم و اگر امروز اجل رسیده است، کس باز نتواند داشت که به دار کشتند یا جز دار.»

- ۱) یکی روز مرد آرزومند نام / دگر روز بر کشوری مرزبان
- ۲) یکی شاد و دیگر پر از درد و رنج / چنین است رسم سرای سپنج
- ۳) همه روز را روزگار است نام / یکی روز دانه است و یک روز دام
- ۴) یکی مرد نیک از در کارزار / به جنگ اندرون به زبَد دل هزار

۱۲۱. مفهوم عبارت «خردمند آن است که به نعمتی و عشوه‌ای که زمانه دهد فریفته نشود و برحذر باشد از بازستدن که سخت زشت ستاند.» در کدام بیت آمده است؟

(سراسری انسانی - ۸۵)

- ۱) عوض هر چه به من داد فلک عمر ستد / نکند فایده فریاد که اینش هنر است
- ۲) مایل ملک قناعت چو شدم دانستم / که هنر هر چه زیادت شود آن دردسر است
- ۳) رو قناعت کن و در تربیت حرص مکوش / که مغیلان نه چو سرو از بی پیراستن است
- ۴) از بد و نیک جهان هر چه تو را پیش آید / غم مخور شاد بزی زانکه جهان در گذر است

۱۲۲. عبارت زیر با کدام بیت، می‌تواند ارتباط معنایی داشته باشد؟

«امروز که من این قصه آغاز می‌کنم از این قوم که من سخن خواهم راند، یک دو تن زنده‌اند در گوشه‌ای افتاده و خواجه بوسهل زوزنی چند سال است تا گذشته شده است و به پاسخ آن که از وی رفت گرفتار.»

- ۱) آتشی بودند مؤمن سوز و بس / سوخت خود را آتش ایشان، چو خس
- ۲) ز آتش شهوت نسوزد اهل دین / باقیان را برده تا قعر زمین
- ۳) غیر او هر چه خوش است و ناخوش است / آدمی سوز است و عین آتش است
- ۴) او به ظاهر واعظ احکام بود / لیک در باطن صغیر و دام بود

دستور زبان

۱۲۳. در عبارت: «امیر، سخن کسی بر وی نمی‌شنود.» کدام کلمه، به جای «بر» مناسب است؟

(سراسری انسانی - ۷۱)

- ۱) برعلیه
- ۲) برله
- ۳) علیه
- ۴) له

۱۲۴. در کدام گزینه، نوع «را» با گزینه‌های دیگر، متفاوت است؟

(سراسری انسانی - ۷۳)

- ۱) به ستم، وزارت مرا دادند و نه جای من بود.
- ۲) خواجه گفت: ما کاری را گرد شده‌ایم.
- ۳) بوسهل را صفرا بجنید و بانگ برداشت.
- ۴) همه بازگشتند و وی خواجه را بسیار عذر خواست.

۱۲۵. وجه فعل‌ها، در همه‌ی گزینه‌ها به‌جز ... اخباری است.

(سراسری انسانی - ۷۷)

- ۱) وقتی که تخت ملک به تو رسد، حسنگ را بر دار باید کرد.
- ۲) خردمندان دانستندی که نه چنان است.
- ۳) لاجرم چون سلطان پادشاه شد، این مرد، بر مرکب چوبین نشست.
- ۴) آن‌گاه لاف زدی که فلان را من فروگرفتم.